

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-04-04

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 240205a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 4 april 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Halmstad kommun

Arbetstidsnämndens beslut
Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens
Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning
Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Beslutet expedierat 2024-04-19

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Halmstads kommun

Halmstads kommun har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelser från AB § 13 mom. 5.

Ansökan omfattar samtliga anställda vid två gruppboenden i kommunen, sammanlagt 29 personer samt 12 vikarier. Vid det ena gruppboendet avser ansökan 18 stödassistenter, två stödpedagoger och cirka åtta vikarier samt vid det andra gruppboendet avser ansökan nio stödassistenter och fyra vikarier.

Kommunen har särskilda boenden, enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. De olika boendena är särskilt anpassade utifrån de boendes (brukarnas) behov och förutsättningar.

Verksamheten vid gruppboendena är bemannad dygnet runt utifrån de boendes problematik. Kommunen har närmare beskrivits vad problematiken, i de aktuella fallen, består i och hur den yttrar sig samt hur den påverkar personalens arbetsmiljö.

Det som kännetecknar en verksamhet vid gruppboendena enligt LSS är att brukarna har stort behov av kontinuitet och ofta stor känslighet för byte av medarbetare under dygnet. Byten kan medföra oro och otrygghet och kan i förlängningen innebära försämring av hälsotillståndet. Brukarna har också behov av aktivitet under veckans alla dagar, vilket kräver att två medarbetare alltid är i tjänst utan personalbyten under dagen.

Arbetet ställer krav på goda kunskaper kring den enskildes funktionsnedsättningar och dess konsekvenser samt god kunskap och erfarenhet av att arbeta utifrån ett lågaffektivt förhållningssätt. Alla behöver följa de rutiner och handlingsplaner som finns i verksamheten för att skapa bästa möjliga förutsättningar för den enskilde att ha en välfungerande vardag. Enhetscheferna arbetar aktivt med personalgrupperna för att säkerställa att personalen har den

kompetens de behöver för att klara av sitt uppdrag. Det är svårt att hitta personal med rätt kompetens för målgruppen.

Som skäl för dispens har kommunen angett bland annat:

Kommunen uppger att en arbetstidsförläggning utifrån de nya arbetstidsreglerna i AB har analyserats. Analysen har visat att förändringen i arbetstidsförläggningen skulle innebära fler byten under dygnet, ytterligare personal för brukarna att möta.

Kommunen menar att det inte går att pröva en förändring eftersom även ett provförsök skulle medföra fler personalbyten under dygnet, något brukarna är känsliga för. Kommunen kan inte utsätta brukarna för den typen av påfrestning eftersom det kan medföra hög risk för att brukarnas hälsa äventyras eller försämrans.

Bemanningen på aktuella gruppboendena bygger på erfarenhet och god kännedom om de behov som föreligger. Det är mycket svårt att rekrytera kompetent personal.

Bedömning

Halmstads kommun har ansökt om dispens för verksamheten vid två särskilda boenden, LSS (gruppboenden).

Ansökan söks för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt befintlig schemaläggning. Ansökan omfattar samtliga anställda på de båda gruppboendena.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten ska arbetsgivaren ha prövat alla möjligheter att förlägga arbetstid utifrån kollektivavtalets regler tillsammans med de undantag som finns för verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet. Vidare ska arbetsgivaren redogöra för vilka åtgärder som har vidtagits för att arbetstid enligt AB och bilagor ska kunna förläggas och en beskrivning av varför det inte är möjligt.

Kommunen har utförligt beskrivit den problematik som är aktuell vid de bägge gruppboendena samt beskrivit de ansträngningar som gjorts för att kunna göra anpassningar till de nya arbetstidsreglerna. Bland annat har det konstaterats att en förläggning av arbetstid i enlighet med de nya reglerna innebär att fler antal medarbetare behövs för att täcka motsvarande tid vilket genererar flera personalbyten. Personalbyten, i sin tur, påverkar brukarna negativt på flera sätt. Kommunen har därför kommit fram till att dispens ändå är nödvändig på grund av verksamhetens karaktär.

Nämnden saknar anledning att ifrågasätta kommunens uppgifter och bifaller ansökan.

Beslut

Arbetstidsnämnden beviljar dispens under tiden 1 februari 2024 - 31 januari 2024 för att möjliggöra förläggning av arbetstiden upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring för samtliga medarbetare enligt ansökan.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.